

**TURUN
YLIOPISTO**
UNIVERSITY
OF TURKU

2021

Sosiaalitieteiden laitoksen
julkaisuja 3

LIVSLINJEN SOM DEL AV DET SOCIALA ARBETET SOM UTFÖRS MED BARN, UNGA OCH FAMILJER

Anne-Mari Jaakola
Anniina Kaittila
Outi Linnossuo
Minna Laitinen
Reeta Valta
Oona Ylönen

Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja /

Publications of the department of social research –sarjan julkaisu nro. 3

Grano Oy, Turku, 2021

ISBN 978-951-29-8599-9 (Tryckt)

ISBN 978-951-29-8600-2 (Elektroniskt)

ISSN 2737-0909

Förord

I dina händer har du anvisningen för ett funktionellt arbetsredskap inom socialt arbete, livslinjen. Det tog oss ett år att sammanställa den, under vilket vi träffades sju gånger på distans. Mellan mötena arbetade vi med anvisningen var och en på sitt håll. Vår arbetsgrupp bestod av universitetslärare Anne-Mari Jaakola, lektor Anniina Kaittä, specialforskare Outi Linnossuo samt undertecknad från Åbo universitet ledande socialarbetare Minna Laitinen vid Åucs psykiatriska verksamhetsområde samt planerare Reeta Valta från Egentliga Finlands kompetenscentrum inom det sociala området Oy Vasso Ab. Illustrationen gjordes av Miiamari Kemppainen, studerande inom socialt arbete. Auta Lasta ry:s unga erfarenhetsexperter hjälpte arbetsgruppen med illustrationerna. Ett varmt tack till alla!

Arbetsgruppen förenades av tanken att det behövs tydliga, för alla tillgängliga, anvisningar på finska och svenska om arbetsredskapen inom det sociala arbetet. Vi började med livslinjen och hoppades att den skulle få en fortsättning. Ur det praktiska socialarbetets synvinkel eftersträvade vi en så användbar och kompakt helhet som möjligt, med forskningsdata i bakgrunden. Anvisningen innehåller tre delar: Utnyttjande av livslinjen i klientarbetet inom det sociala arbetet, grundstommen i livslinjen samt tillämpningar av livslinjen i det sociala arbetet. I slutet av anvisningen finns tre åskådliga bilder av barnets, den vuxnas och barnfamiljens livslinjer. Vi hoppas att anvisningen gagnar dem som utför klientarbete inom det sociala arbetet, dem som inleder arbetet samt som läromedel för de studerande inom socialt arbete.

Åbo 22.3.2021

Oona Ylönen
specialsocialarbetare, arbetslivsprofessor

Innehållsförteckning

Förord	3
1 Livslinjen som del av det sociala arbetet som utförs med barn, unga och familjer.....	5
2 Att utnyttja livslinjen i klientarbetet inom det sociala arbetet	6
3 Livslinjens grundstomme.....	7
4 Tillämpningar av livslinjen i socialt arbete	10
Appendix	13
Källor	16

1 Livslinjen som del av det sociala arbetet som utförs med barn, unga och familjer

Denna anvisning för livslinjen är avsedd att användas i klientarbetet inom det sociala arbetet. Livslinjen, även livsstreck eller -båge, är ett funktionellt verktyg för att strukturera klientens livshändelser. Den lämpar sig för många slags klientsituationer inom socialt arbete. Livslinjen kan till exempel användas som ett verktyg i klientens identitetsarbete, varvid angreppssättet är livsvänligt och narrativt. Med hjälp av livslinjen kan man granska händelser som framskrider i tiden och hitta betydelser för dem.

Livslinjen erbjuder ett funktionellt verktyg för klientarbetet som stöd för diskussionen. Livslinjen främjar också klientens delaktighet i arbetet. Med hjälp av den kan man minska den anställdas egna tolkningar av klientens erfarenheter, känslor och tankar.

Livslinjen är den bild av sina livserfarenheter, händelser och minnen som klienten själv, eller tillsammans med den anställda, målar upp. Utgångspunkten är att granska händelser från det förflutna, men i livslinjen kan det också ingå att gestalta framtiden. Livslinjen är ett kontinuum eller en linje som framskrider tidsmässigt. I livslinjen beskrivs i allmänhet konkreta händelser och människorelationer i livet, såsom födelse, barndom, ungdom, död, flytt, umgänge, samboförhållande/äktenskap, skilsmässa, arbets- och bostadsorter samt minnen/känslor i anslutning till dessa. Arbetet med livslinjen kan begränsas till exempel till kritiska livssituationer som beskriver klientens liv "critical events time line", som hjälper klienten att förklara bakgrunden till och resurserna i sin nuvarande livssituation.

Att rita upp livslinjen för klienten i kontakt med känslominnen som ingår i hans eller hennes livshistoria och deras betydelse för hans eller hennes livsgång. Syftet med livslinjen är att berätta om sig själv endast i den mån som det känns bra och tryggt i den aktuella livssituationen och presentationssituationen. Att rita upp sin livslinje kan för klienten till exempel visa hur mycket gott som har hänt i livet. Med hjälp av livslinjen kan man granska faktorer som stöder och bär upp livet.

2 Att utnyttja livslinjen i klientarbetet inom det sociala arbetet

Det lönar sig att systematiskt be klienterna om respons på arbetet med livslinjen och med hjälp av den utveckla sitt eget kunnande. Det är bra om den anställda har egen erfarenhet av att utforma sin livslinje.

I hurdana situationer passar arbete med livslinjen?

- Då man vill granska klientens livshistoria och hur det förflutna påverkar nutiden, passar det i arbete med ett barn, en ung person, en förälder eller en familj.
- För att kartlägga ett enskilt problem eller en enskild valsituation, en aktuell familjesituation eller erhålla stödåtgärder.
- För klienter som har svårt att formulera sig verbalt.
- För att öka arbetstagarens förståelse för klientens livshändelser.
- För att synliggöra klientens resurser och styrkor.

I vilka situationer lämpar sig inte arbete med livslinjen och i vilka situationer bör det användas med eftertanke?

- Då ett barn, en ungdom eller en vuxen har en akut kris.
- Då barnet eller den unga har svår traumatisk bakgrund.
- Då den vuxna har svåra obehandlade trauman i det förflutna.
- Observera att det även i dessa fall kan vara möjligt att använda livslinjen endast för nuet/för ett visst problem.
- Observera att arbetstagaren behöver följa klientens mående när han eller hon gör sin livslinje. Vid behov kan man avbryta arbetet med livslinjen om det helt klart inte passar klienten eller om klienten önskar att arbetet ska avbrytas.

3 Livslinjens grundstomme

A. Fråga gärna klienten redan vid föregående möte om det passar att ni gör/inleder arbetet med en livslinje vid nästa möte. Det är viktigt att vara förutseende, eftersom en genomgång av den egna historien kan väcka många olika tankar och känslor, särskilt om det i det förflutna finns svåra obehandlade frågor. Klienten har frihet att välja vad han eller hon berättar.

Förklara för klienten hur han eller hon kan dra nytta av metoden. Gå igenom vad som antecknas i klientdatasystemet om arbetet med livslinjen. Kom överens med klienten om huruvida livslinjen ska sparas som en del av klientuppgifterna. Framhåll också att klienten har möjlighet att avstå från göra en livslinje.

B. Gå i början av mötet på nytt igenom syftet med mötet. Försäkra dig om att klienten har förstått syftet med arbetet och om det passar honom eller henne att ni gör en livslinje under detta möte.

C. Utarbetande av en livslinje. Under mötet kan klienten själv eller tillsammans med den anställda rita en livslinje. I arbetet kan ni antingen fokusera på det förflutna eller framtiden eller både och. Linjen för det förflutna och framtidslinjen kan göras på separata ark eller inkluderas på samma papper. Det är också möjligt att välja en viss tidsperiod i framtiden, till exempel när den unga kommer att fylla 18 år. En begränsad tidsperiod kan också anknyta sig till det förflutna.

- Ge klienten ett papper (t.ex. A4 eller A3) och skriv- / teckningstillbehör efter behov.
- Rita ett horisontellt streck mitt på pappret.
- Berätta för klienten att papprets vänstra kant här beskriver början av den period som ni ska fundera på och den högra kanten beskriver slutet av perioden.
- Längs linjen ritar och/eller skriver klienten viktiga saker ur sitt liv utifrån en gemensam diskussion

I slutet av anvisningarna finns exempel på hur livslinjen även kan tillämpas i olika situationer.

Modellfrågor för socialarbetaren om arbete med vuxna och barn

För varje klient måste man fundera på om detta arbetssätt är det bästa möjliga. När man beslutar sig för att arbeta med livslinjen är det viktigt att beakta den intervjuades ålder, utvecklingsnivå, aktuella hälsotillstånd och mående. Det finns ingen nedre åldersgräns för användningen av livslinjen, men det är bra att beakta barnets färdighet att minnas livet bakåt och verbalt uttrycka sina erfarenheter och händelser. Dessutom bör man avväga om det skulle vara klokast att börja med nutiden och med hurdana, för barnets utvecklingsnivå passande, frågor kan man stöda arbete med. När man arbetar med en ung person kan man i hög grad tillämpa samma frågor som när man arbetar med vuxna, dock med beaktande av ålder och utvecklingsnivå. I arbetet kan man använda fotografier eller andra bilder, kort och klistermärken som hjälp.

I arbetet med livslinjen spelar interaktionen mellan den anställda och klienten en viktig roll då man intervjuar klienten. I intervjun skapar man betydelser för klientens livshändelser och åskådliggör relationerna mellan de olika faktorerna som påverkat händelserna i livet. När man gör en livslinje kan man utnyttja olika typer av frågor, till exempel cirkulära, linjära, strategiska och reflektiva frågor. De cirkulära frågorna fokuserar på att föra fram relationerna mellan olika saker, t.ex. "Vem tror du att var mest orolig?" "Hur syns upplevelsen du berättar om i ditt liv just nu?" Med linjära frågor får man en beskrivning av klientens situation; t.ex. "Vem gjorde vad, när?". Med strategiska frågor kan man sträva efter att utvidga klientens perspektiv t.ex. "har du funderat på om ditt sätt att fungera har haft någon inverkan på hela er familj? Hurdan?" Med reflektiva frågor lyfter man fram klientens funderingar, t.ex. "Hur tolkar du den situation som fick dig att reagera just på det där sättet?"

<p>Vuxen</p> <p>"Livets början" Var föddes du? Vem hörde till din familj? Vilka platser var viktiga för dig?</p> <p>Skola och arbete Din skola? Ditt arbete/kurser som är viktiga för dig? Framgångar?</p> <p>Viktiga händelser Viktiga händelser och upplevelser i barndomen, ungdomen och vuxenlivet? Goda och dåliga erfarenheter (skilsmässor, konflikter, härliga stunder...).</p> <p>Viktiga människor För dig viktiga personers födelse och död samt betydelsefulla händelser efter din födelse? Viktiga människor i vissa livsskeden? Vem har stött dig? Husdjur?</p> <p>Man kan ge klienten anvisningar om hur man gör en livslinje genom ett öppet uppdrag. Jag vill att du på detta papper ritat viktiga händelser från din födelse fram till idag. Vi börja med var du föddes, berätta om det.</p>	<p>Barn/ungdom</p> <p>Förankring för att göra en livslinje Idag börjar vi göra en teckning av ditt liv och pratar om det. Du kan välja papprets bakgrundsfärg; vilken färgs papper väljer du? Bra, och nu ritas vi en linje på pappret som berättar om ditt liv. Först kan du berätta om när du föddes. Du är nu XX år, så det betyder att du är född XX. Skriv ditt födelseår i vänstra kanten av linjen på pappret.</p> <p>Barndom och nära relationer Berätta om tiden när du var liten. Vad skulle du berätta om det? Vem har tillhört din familj? Husdjur? Vem har skött om dig? Vilka människor har varit viktiga?</p> <p>Daghem/skola Vad skulle du berätta om ditt daghem/dina skolår? Beskriv tiden när du har varit en skolelev. Hurdana minnen har du av daghemmet, lärarna, skolgången? Vad mer kommer du att tänka på om tiden då du var på daghem/var skolelev?</p> <p>Övrigt liv Beskriv något svårt som hänt i ditt liv, när skedde det och vad skulle du berätta om det? Beskriv något fint som hänt i ditt liv, när skedde det och vad skulle du berätta om det?</p> <p>Andra viktiga upplevelser fritidsintressen/semestrar/upplevelser</p>
---	--

4 Tillämpningar av livslinjen i socialt arbete

Livslinjen i utmanande och goda skeden

Med hjälp av livslinjen kan man också kartlägga barnets, den ungas eller den vuxnas upplevelse av livshändelsernas betydelse. Be klienten börja med sin födelse och markera viktiga händelser i sitt liv. Berätta att papprets övre del beskriver bra ögonblick i livet och den nedre delen svåra stunder.

Familjehistoriens livslinje

Livslinjen kan också utnyttjas för att granska familjens historia och den föregående generationens erfarenheter, som påverkar klientens liv idag. Det här arbetssättet lämpar sig till exempel för situationer där föräldrarnas och mor- och farföräldrarnas relationer har en negativ inverkan på familjens nuvarande situation eller där det i klientens eget föräldraskap finns utmaningar som har varit närvarande även i den föregående generationen. När ni tillsammans med klienten har ritat upp livslinjens stomme, fråga klienten om han eller hon vill fortsätta granska sitt liv genom att fundera på sina föräldrars livshistoria och dess inverkan fram till idag. Du kan på samma papper rita en egen linje för båda föräldrarna. Frågor till hjälp: Viktiga händelser i dina föräldrars liv? Hur syns de i dina föräldrar idag? Hur har de påverkat hur dina föräldrar ser ut nu? Hur har dina föräldrars livserfarenheter påverkat hurdan du är nu? Vad i generationskedjan (den egna föräldrarnas och de egna erfarenheterna) vill du att fortsätter också i ditt barns liv? Finns det något i generationskedjan som du inte vill fortsätta med? Hur uppnår man dessa mål?

Bedömning av klientfamiljens tjänster via livslinjen

Om familjen har använt många tjänster och det är svårt att hitta lämpligt stöd, kan man dra nytta av tjänsternas linje då man formar en lämplig tjänst. Rita tillsammans med kunden upp tjänsternas linje. Gå igenom vilka tjänster familjen har haft i vilket skede och vilka mål/fördelar/nackdelar de har haft ur de olika familjemedlemmars synvinkel. Till tjänsternas linje kan man också ta med situationer där klienten har

missstro mot socialt arbete eller de tjänster som erbjuds. Med hjälp av linjen kan man komma åt orsakerna till missstroendet och bearbeta dem, samt motivera klienten till att ta emot hjälp.

Hela familjens livslinje

Med hjälp av livslinjen kan man stärka familjens "enhetlighet" genom att tillsammans behandla familjens livshistoria. I familjens livslinje har man möjlighet att lyfta fram alla familjemedlemmars synvinklar på familjens historia. I svåra skeden och efter dem kan det vara bra att stanna upp och fundera över hur familjen tidigare har klarat av svårigheter och vilka faktorer i det förflutna kunde stöda familjen även i denna stund. Familjens livslinje kan erbjuda barnet betydelsefulla upplevelser då föräldern minns och berättar om barnets tidiga skeden. I arbetet ska barnets ålders- och utvecklingsnivå beaktas, till exempel om det i familjens förflutna finns sådant som det inte är bra att behandla då barnet hör på.

Livslinje för att kartlägga problem och hitta lösningar dem

Livslinjen lämpar sig också mycket bra för kartläggning av problem och för ett lösningsfokuserat arbete, till exempel då en ung eller vuxen använder rusmedel. Arbetet kan genomföras antingen så att 1) man tidigare ritat en livslinje med klienten, som under detta möte granskas ur rusmedelsperspektiv 2) det inte finns någon livslinje från tidigare och under detta möte görs en livslinje ur rusmedelsperspektiv. Tillsammans med klienten kan man först kartlägga när användningen började, hurdana skeden det funnits i användningen och vilka följder rusmedlen har haft. Med ett lösningsfokuserat arbetssätt kan man tillsammans med klienten fundera på när problemet var mindre? Vad var annorlunda då? Hur fick du det här att hända? Vad gjorde du när saker och ting var lite bättre än nu? Vilka förhoppningar på framtiden har du? Vilka steg kan man ta för att uppnå dessa mål?

Andra tillämpningar

- *Föräldrskapets livslinje* tillsammans med föräldern hjälper föräldern att fundera över sina egna styrkor, utmaningar och mål som förälder. Med föräldern kan man gå igenom: en hurdan förälder jag var för mitt barn när barnet var baby/i småbarnsåldern/i skolåldern/tonåring, hur har jag förändrats som förälder, vad har varit lätt/utmanande i föräldrskapet, vad jag har lyckats med som förälder, en hurdan förälder vill jag vara i framtiden, hur kan jag uppnå detta mål?
- Livslinjen kan lämpa sig för att granska livshistorien *för ett barn som är omhändertaget* och placerat och hjälpa barnet att gestalta hurdana skeden det

funnits i barnets liv. En livslinje kan göras till exempel tillsammans med en förälder, en fosterförälder/egenhandledare och barnet. I detta sammanhang är det särskilt viktigt att säkerställa att alla parter vill börja arbeta med livslinjen, och att det inte finns sådana spänningar mellan parterna som skulle försvåra arbetet.

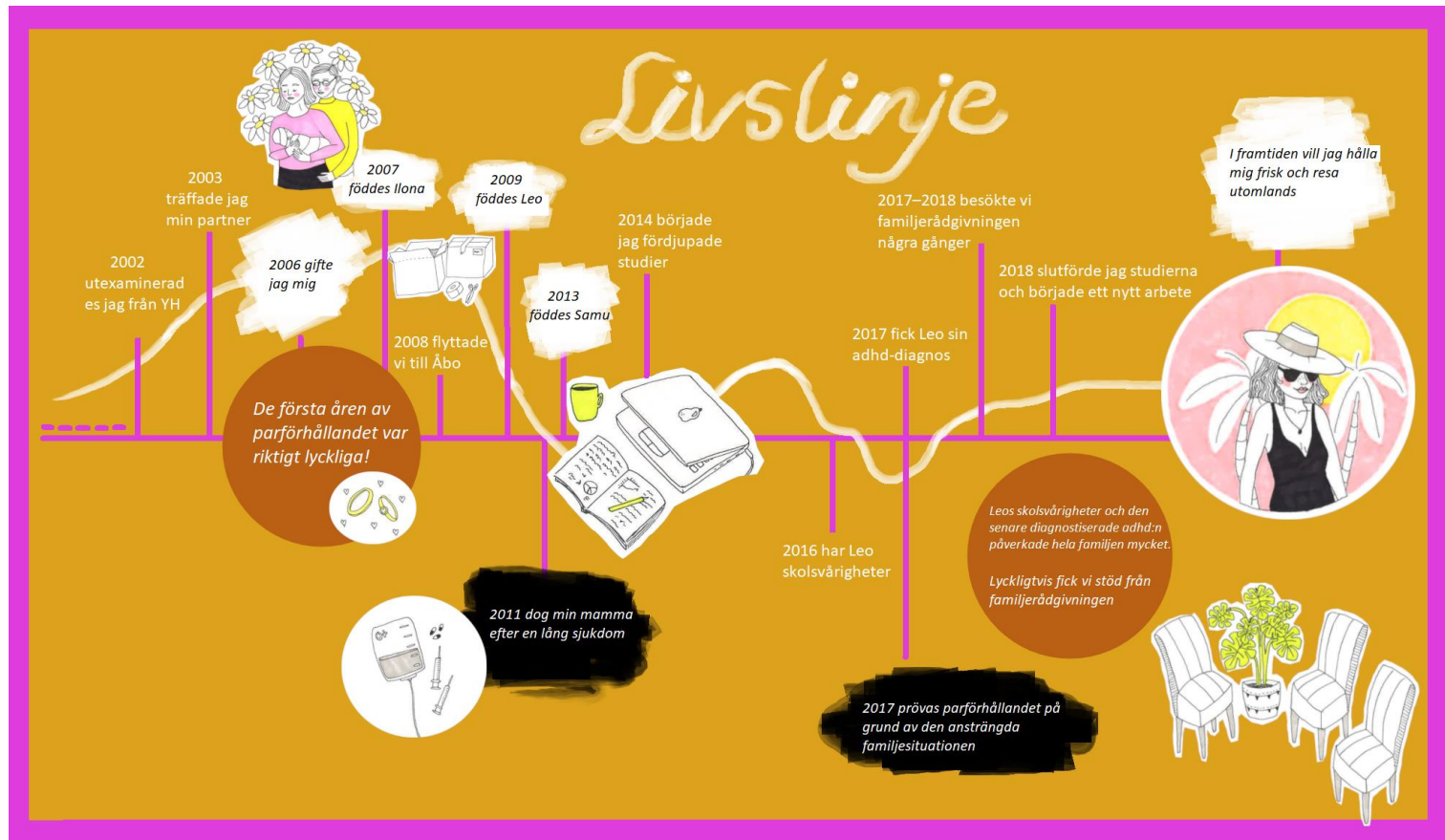
- *Att granska resurser, önskemål och värderingar* med hjälp av livslinjen. Vad har varit betydelsefullt i livet? Vilka saker har gjort dig glad under ditt liv? Vad berättar de här sakerna för klienten om honom eller henne själv? Vad berättar de om klientens värderingar? Hur kunde man få in mer av dessa saker i livet just nu? Vad önskar man sig av framtiden?

Appendix

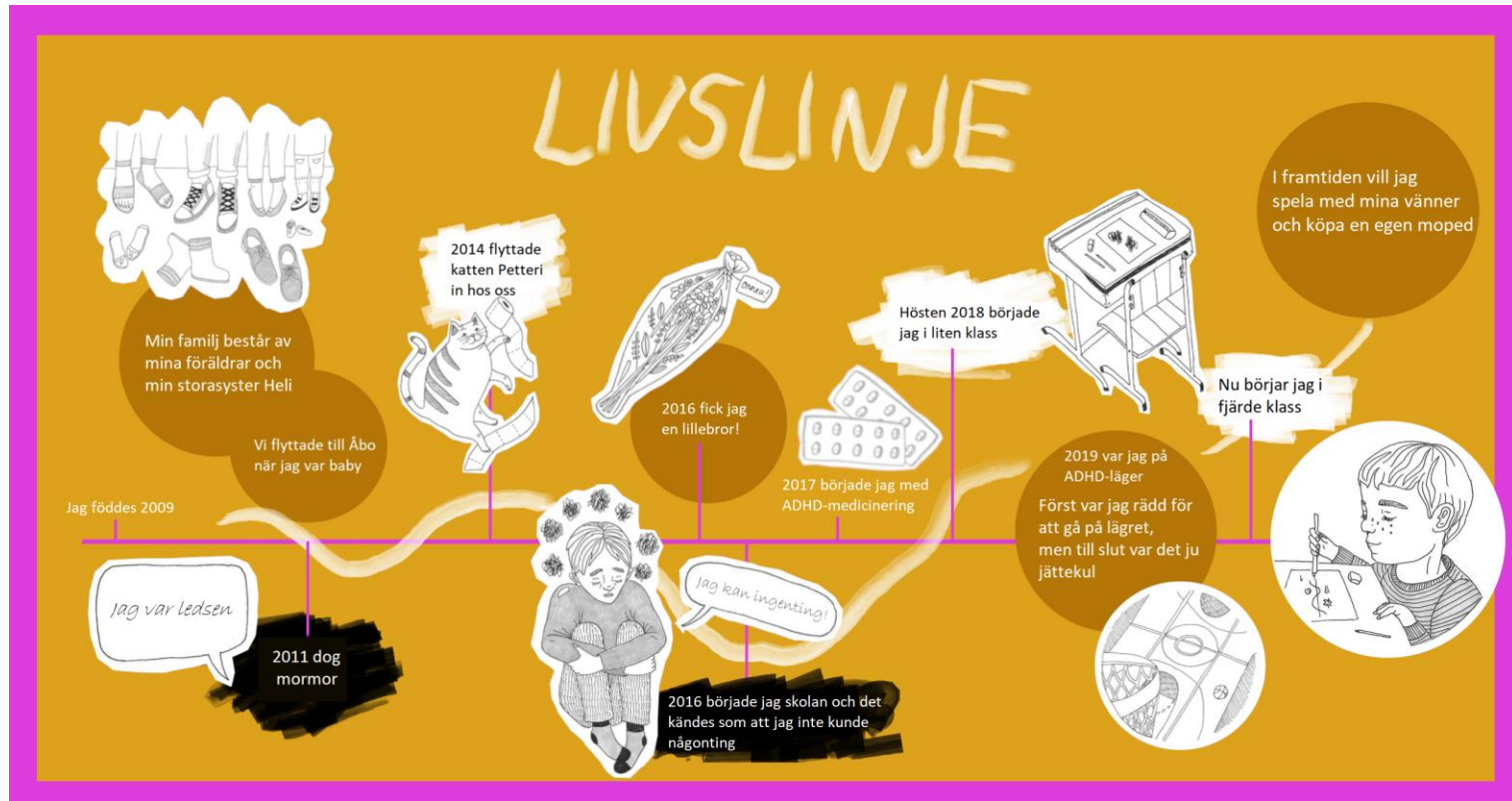
Figur 1. Livslinjen för vuxen

Figur 2. Livslinjen för barnfamiljer

Figur 3. Livslinjen för barn

Källor

- Buchholz Holland, C. E. (2013). The lifeline activity with a "Solution-focused twist". *Journal of Family Psychotherapy*, 24(4), 306-311.
- Cook-Cottone, C., Kane, L., & Anderson, L.M. (2015). *The elements of counseling children and adolescents*. New York: Springer Publishing Company.
- Martin, E. (2003). The symbolic graphic lifeline: A connection of line quality and feeling expression. *Art Therapy*, 20(2), 100-105.
- Mehus, C. J. (2015). A tactile lifeline applied to couple therapy. *Journal of Family Psychotherapy*, 26(4), 318-322.
- Phaneuf, M. The life line, a means of enriching the interview with patients. Saatavilla: http://www.infiressources.ca/fer/Depotdocument_anglais/The_life_line_a_means_of_enriching_the_interview.pdf (Luettu 9.2.2021)
- Poletto, M., Kristensen, C., Grassi-Oliveira, R. & Boeckel, M. (2015). Use of lifeline technique in cognitive-behavioral-systemic family therapy. *Revista Brasileira de Terapia Comportamental e Cognitiva*. Vol. XVII, no. 1, 81-92.
- Tomm, Karl., ym. (1988) *Interventiivinen haastattelu*. Mannerheimin Lastensuojeluliitto L sarja nro 3. Jyväskylä. Gummerus.
- Tracz, S. M., & Gehart-Brooks, D. (1999). The lifeline. *Journal of Family Psychotherapy*, 10(3), 61-63.

Turun yliopisto

Sosiaalitieteiden laitos

ISBN 978-951-29-8597-5

ISSN 2737-0909

Grano Oy – Turku, Finland 2021

